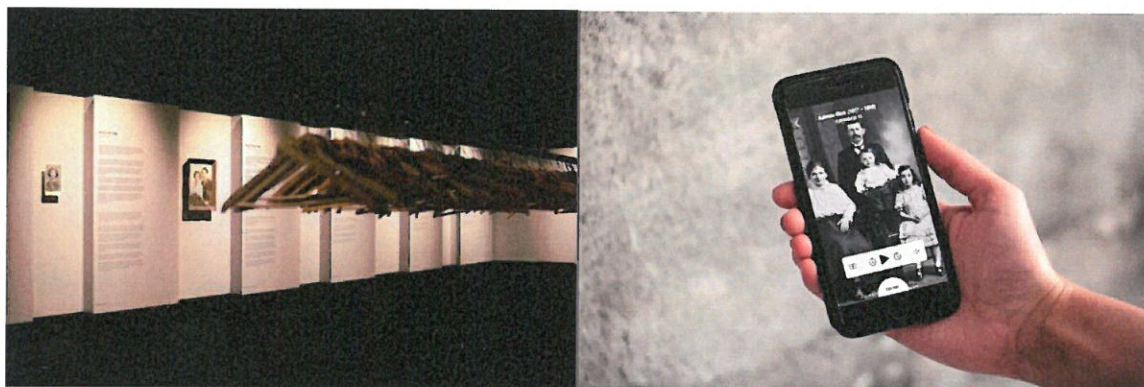

Jødisk museum Trondheim

Årsmelding 2019

App Store Preview

Screenshots [iPhone](#) [iPad](#)

Innhold

1. Året 2019
2. Besøksopplysninger
3. Formål med virksomheten
4. Planlagt drift
5. Arrangementer og samarbeid
6. Undervisning og formidling
7. Samlingen
8. Løpende prosjekter
9. Avsluttede prosjekter
10. Sikkerhet
11. Økonomi

1. Året 2019

Året 2019 har vært preget av arbeidet med den nye utstillingen Hjemme. Borte. Holocaust i Trondheim som åpnet 12. juni 2019. JmT har også hatt rekordstort besøk med totalt 6815 besøkende mot 5982 i 2018. Det tilsvarer en økning på 14 %. 25% av de som har sett utstillingen Hjemme. Borte har lastet ned den tilhørende appen som tar den besøkende med rundt i byrommet.

200 grupper og skoleklasser har besøkt museet i løpet av året. Det betyr i snitt at minst en gruppe har besøkt museet pr skoledag.

Utstillingen Hjemme. Borte. Holocaust i Trondheim ble åpnet 12. juni med et stort åpningsprogram med taler, musikk og samtaler. Takket være finansiering fra ulike kilder, ikke minst fra regjeringens handlingsplan mot antisemittisme, kunne prosjektet gjennomføres.

Våren 2019 var preget av et intenst prosjektarbeid for medarbeidere fra egen stab og innleide fagfolk. Arbeidet førte fram til utstillingen og appen Hjemme.Borte. (Les mer under 5. Arrangementer og utstillinger og 9. Avsluttede prosjekter.)

Videre har museet hatt seks åpne offentlige kveldsarrangementer, med foredrag og samtaler, på egen hånd eller i samarbeid med andre institusjoner eller festivaler.

Det er blitt lagt ned snublesteiner i Berlevåg og Hammerfest, de siste for de som ble deportert og drept i Holocaust fra det nordenfjeldske Norge.

JmT søker Staten, Trondheim kommune og Trøndelag fylkeskommune om driftsmidler.

Uten driftsmidlene har ikke JmT vært i stand til å oppfylle museets mål om å være en åpen og tilgjengelig institusjon som ivaretar og formidler kunnskap om jødisk kultur, tradisjon og historie, samt jødisk liv i dag. Som ett av Norges to jødiske museer, bevarer vi minner og vitnesbyrd om tidligere jødisk liv i Trondheim og det nordenfjeldske. Som museum ivaretar vi minnet om denne kulturarven og reflekterer samtidig over dagens situasjon og hvilke konsekvenser nåtida vil få i framtida.

Så hva er oppgaven til et jødisk museum i Norge? Arbeidet som JmT driver er hovedsakelig rettet mot majoritetssamfunnet og i mindre grad mot den jødiske minoriteten selv.

Ifølge museets vedtekter skal virksomhetens formål skje gjennom innsamling, konservering, forskning og formidling og øke kunnskapen om jødisk historie og liv i Midt-Norge, herunder midtnorsk innvandringshistorie fra middelalderen til i dag, migrasjonens bakgrunn og forløp, migrantenes kulturelle utvikling og deres forhold til Norge og norsk kultur for øvrig. Museet skal også bidra til å opprettholde og utvikle kulturell, historisk og religiøs selvforståelse blant byens og regionens jøder, og fungere som ressurscenter for kunnskapsformidling både eksternt og internt.

En minoritets kulturarv ligger ofte skjult under mange lag av annen historie, og speiler gjerne forholdet mellom minoriteten og majoritetssamfunnet. En del av JmTs strategi er også å

formidle hvordan den jødiske historien ble en del av norsk og lokal historie, og hvordan integreringen skjedde i en gjensidig påvirkning.

Så kan en kanskje spørre seg hvem sine behov det er museet skal imøtekomme? Er det storsamfunnets behov for kunnskap om jødisk liv i Norge og verden og hva det har betydd, eller er det like mye en kulturinstitusjon som skal videreføre og bidra til den jødiske gruppens kulturbygging og identitetsskaping?

Museet har fått mye igjen for samarbeidsavtalen som ble inngått i 2017 med Museene i Sør-Trøndelag, MiST, blant annet i form av tjenesteyting. Tilskuddsmidlene fra Trøndelag fylkeskommune, som i 2019 var på kr 200 000, har gått direkte til Museene i Sør-Trøndelag og er benyttet til dette formålet. I tillegg til samlingsforvaltning har vi kjøpt noen tjenester innen rådgiving og museumsdesign i 2019. Tjenesteytingen gjennom MiST på samlingsforvaltning har utgjort en halv stilling fra 1. januar 2019 frem til og med juli 2019, mens stillingsandelen etter sommerferien gikk ned til en 30% stilling pga av at MiST hadde behov for en større andel av stillingen. MiST varslet sent i 2019 at de ikke kunne videreføre ordningen, hvilket betyr at arbeidet med å få museets samling inn på Primus og Digitalt museum i det videre vil må løses på andre måter eller blir satt på pause.

Som institusjon med tilholdssted i en synagoge er det et sikkerhetsbehov ved åpent museum, gruppebesøk, møtevirksomhet og arrangementer. Det betyr at vi har en ekstra utgiftspost sammenlignet med andre museer.

Jødisk museum Trondheim er organisert som en forening og er eid av Det jødiske samfunn i Trondheim.

Sammensetning av styret i Jødisk museum Trondheim etter generalforsamlingen 27. mars i 2019:

Merethe Baustad Ranum, styreleder, valgt for to nye år

Henriette Kahn, ny nestleder, valgt for to nye år

Sverre Magnar Nyrønning, valgt som nytt styremedlem for to år.

Torunn Herje, styremedlem, valgt for to nye år.

Snorre Valen, styremedlem. Ikke på valg.

Anne Cathrine Kahn, varamedlem. Valgt som nytt varamedlem

Nikolaj Kahn frasa seg gjenvalg og gikk ut av styret

Sebastian Klein, frasa seg gjenvalg som vara til styret.

Ny valgkomité: Nikolaj Kahn (leder). Nikolaj Kahn velger selv et medlem til valgkomitéen.

Ansatte

Museet har to faste stillinger: en daglig leder, Tine Komissar og en formidler, Aurora Jacobsen Evenshaug.

Ved åpent museum innkaller vi timelønnede guider og sikkerhetsvakter etter en turnus.

2. Besøksopplysninger

Besøkende 2019

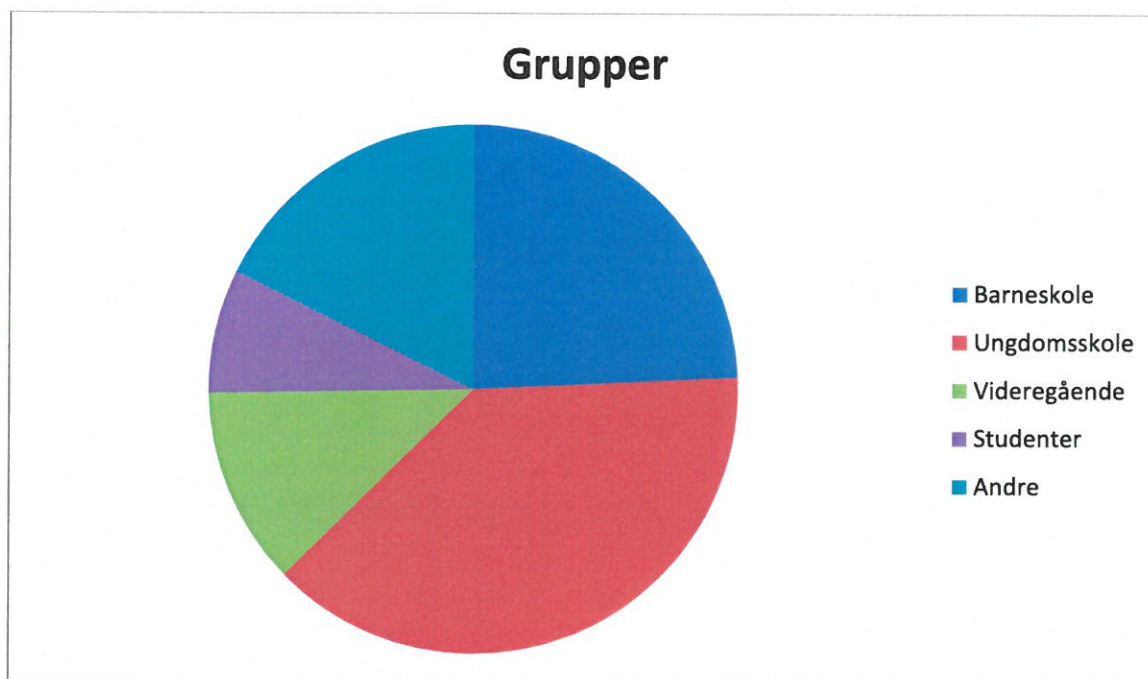
Måned	Barneskole	Ungdomsskole	Videregående	Studenter	Andre (v/s/b)	Sum:
Januar	112	52	49	55	9	277
Februar	116	56	76		22	270
Mars	51	231	130	34	96	542
April	224	156	95	54		529
Mai	106	250			41	397
Juni	14	248			99(åpning hjemme.Borte) +17	378
August					5	5
September	133	184		64	1600 (Jkfest) +232	2213
Oktober	129	160	49	130	25	493
November	70	274	94		33	471
Desember	131	82			39	252
Sum:	1086	1693	493	337	519	5827

Sommeråpent	Voksne	Studenter	Barn	Sum
Juni, sommer	161	6	5	172
Juli + ICOM	474	22	22	518
August, sommer	161	21	13	195
SUM:	796	49	40	885

Antall grupper:

Måned	Barneskole	Ungdomsskole	Videregående	Studenter	Andre	Sum:
Januar	6	2	3	2	3	16
Februar	5	3	4		2	14
Mars	2	13	6	1	4	26
April	7	7	4	3		21
Mai	5	8			5	18
Juni	1	11			1	13
August					2	2
September	5	9		2	11	27

Oktober	7	9	2	7	3	28
November	4	11	5		4	24
Desember	6	3			1	10
Sum:	48	76	24	15	35	199

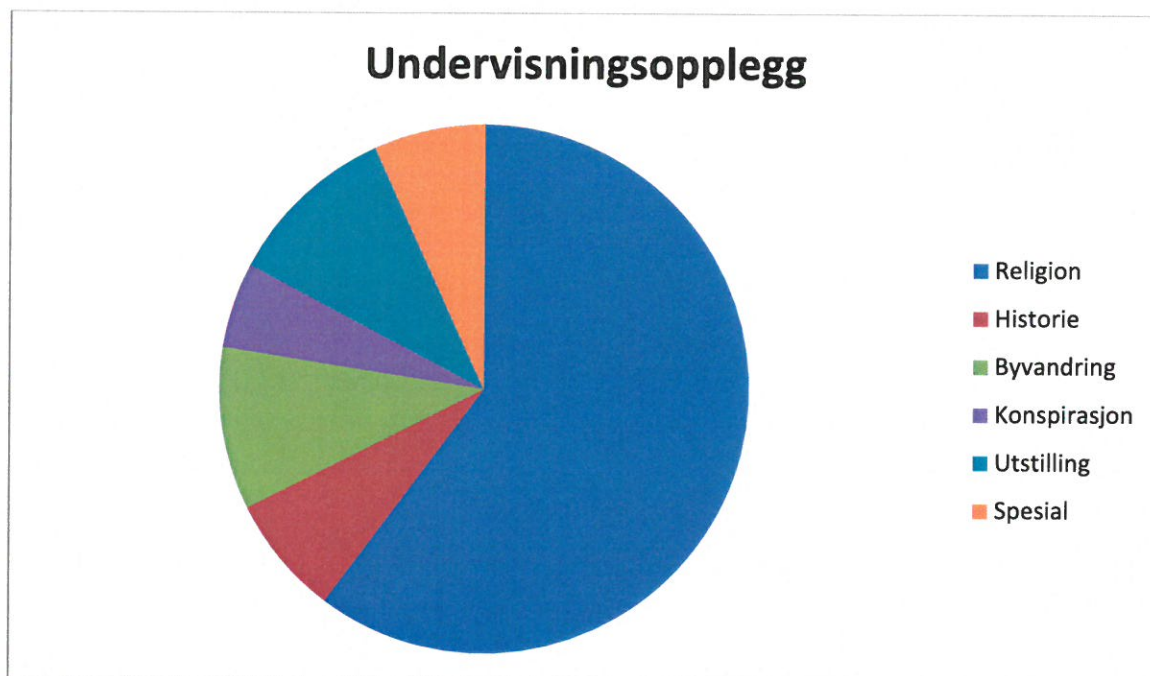

Søndagsåpent:

6/1	4
20/1	4
3/2	7
17/2	18
3/3	18
17/3	45
7/4	11
5/5	16
19/5	6
2/6	18
Delsum:	147
15/9	8
6/10	6
20/10	14
3/11	10
17/11	6
1/12	0
15/12	11
SUM:	202

Fordeling, type undervisningsopplegg/omvisning gruppene bestiller:

Semester	Religion	Historie	Byvandring	Konspirasjon	Utstilling	Spesial
Vår	68	7	18	7	7	3
Høst	47	7	1	3	13	10
SUM:	115	14	19	10	20	13

Totalt antall besøkende 2019: 6974

Antall besøkende 2014 - 2019*					
2014	2015	2016	2017	2018	2019
4209	4473	4519	4 441	5982	6974

* I 2018 og 2019 er antall besøkende i museet på Jødisk kulturfestival regnet inn.

3. Formål med virksomheten

Jødisk museum Trondheim, JmT, skal være en kunnskapsleverandør om jødisk historie i den nordenfjelske regionen, ved å ta vare på fortiden, videreføre den inn i nåtiden, og med det bidra til å utvikle framtiden. Det er naturlig her å ta med at JmTs styre i 2019 startet arbeidet med å utvikle en ny strategi for årene 2021 – 2025.

Museets formål er:

- Formidling av jødisk innvandringshistorie som omhandler Midt- og Nord-Norge.
- Formidling av hvordan jødiske innvandrere har integrert seg og skapt seg sin plass i samfunnet, og med dette, formidling av kunnskap med overføringsverdi til andre minoritetsgrupper.
- Å skape større åpenhet og kunnskap om Holocaust både generelt og lokalhistorisk gjennom økt informasjon om den jødiske minoritetens krigshistorie.
- Rette søkelyset på rasistisk begrunnet utryddelse generelt gjennom beskrivelsene fra Holocaust og andre epoker.

Hovedmålgrupper

I 1997 ble Jødisk museum Trondheim etablert av den gang Det Mosaiske trossamfunn, nå det Det jødiske samfunn i Trondheim, DJST, som et svar på majoritetsbefolkningens manglende kunnskap om jødedom, Holocaust og om hvordan det er å leve som jøde. Museets første hovedmålgruppe er derfor den ikke-jødiske delen av storsamfunnet.

Da Trondheim kommune i 2014 begynte å finansiere lønnsmidler til en formidler i museet, ble hovedmålgruppen elever på ungdomstrinnet og videregående skole, samt lærerstudenter. Museet har gjennom hele skoleåret hatt besøk av grupper fra skoler i Trondheim, og andre steder i Trøndelag. Også grupper fra institusjoner som museer, universitet, forskere, journalister og andre viktige samarbeidspartnere for JmT besøker museet. Ikke minst er Jødisk museum Oslo, HL-senteret og Faldstadsenteret viktige samarbeidspartnere.

Videre er medlemmer i Det jødiske samfunn i Trondheim (DJST) som eier av museet, også en sentral målgruppe, da museets eksistens og virksomhet skal bidra til å styrke, utvikle og videreføre jødisk identitet i det nordenfjelske området.

Museet har som mål å ta vare på, videreføre og formidle kunnskap om jødisk religion, kultur og historie i Midt- og Nord-Norge. Dets målgruppe er både storsamfunnet og den jødiske befolkningen. JmT holder til i Arkitekt Christies gate 1b og er samlokalisert med DJSTs medlemslokaler og synagogen. Som kulturhus og møteplass for jødisk kultur, befinner museet seg i kjernen for opprettholdelsen, videreføringen og formidlingen av den nasjonale minoritetens historie og liv i regionen. Formålet indikerer videre et mål om å samle og skape større kunnskap om jødisk liv utenfor Trondheim enn det som er blitt gjort tidligere.

4. Planlagt drift

Beskrivelse av drift i 2019 - og planlagt drift i 2020

JmT har et ønske om å være et utadrettet og åpent museum. Flere tusen personer, turister, skolelever, studenter, forskere, journalister, publikum fra byens befolkning og andre er innom museet i løpet av et driftsår, og vi ønsker flere velkommen.

Museet holder åpent for publikum hver første og hver tredje søndag i måneden og er åpent seks dager i uken mellom 15. juni og 15. august. Med en grunnstamme på to faste ansatte, og ukentlige besøk av skoleklasser og grupper, har vi likevel maktet å gjennomføre seks kveldsarrangementer, enten alene eller i samarbeid med andre organisasjoner.

Kveldsarrangementer

JmT hadde satt seg mål om å øke antall kveldsarrangementer til seks i 2019. Det var tiltak som skulle bygge opp under en strategi om å bli enda mer åpen og tilgjengelig for byens befolkning. JmT har gode erfaringer med samarbeidet med Jødisk kulturfestival Trondheim, Jkfest, både med markering av Holocaustdagen 27. januar og med egne bidrag under selve festivalen som foregår årlig den første helgen i september.

Arrangementene fant sted:

27. januar. Den internasjonale Holocaustdagen på Hovedbiblioteket. I samarbeid med Det jødiske samfunn og Jødisk kulturfestival.

21. mars. Om Holocaustbenektelse. Ved forsker Kjetil Braut Simonsen.

12. juni. Åpningsarrangement i forbindelse med utstillingen Hjemme. Borte Holocaust i Trondheim.

31. august: Foredrag om utstillingen Hjemme. Borte. Holocaust i Trondheim, ved historiker Tor Einar Fagerland, omvisning i museet og åpen museumsbutikk gjennom hele festivalen.

13. september: På Kulturnatt i 2019, kom 176 besøkende, de fleste for å høre om temaet konspirasjonsteorier og hat mot minoriteter. Det var foredrag ved professor Asbjørn Dyrendal og stipendiat Martin Ringdal fra NTNU.

5. desember hadde vi foredrag og samtaler i forbindelse med nytgivelsen av Oscar Mendelsohns bok Jødene historie i Norge gjennom 200 år.

Snublesteiner

I Norge blir det lagt ned en rekke snublesteiner årlig. Snublesteinene, som er minnesmerker over individuelle ofre for Holocaust, ble initiert av den tyske kunstneren Gunter Demnig i

1993 og startet opp i Norge i 2010. Jødisk museum Trondheim og Jødisk Museum i Oslo samarbeider om prosjektet, blant annet gjennom etableringen og drift av nettsiden www.snublesteiner.no samt koordinering av nedsettelsen av snublesteiner.

JmT har ansvaret for planlegging og gjennomføring av nedleggelsene i den nordenfjelske regionen, og har bidratt til å legge steiner i blant annet Trondheim, Brønnøysund, Ålesund, Tromsø og Kristiansund, Berlevåg og Hammerfest.

I 2019 la Jødisk museum Trondheim ned 16 snublesteiner. 10 av disse erstattet ødelagte snublesteiner. 3 av snublesteinene skulle blitt lagt ned i 2018, men da hadde museet ikke blitt informert om at det skulle utføres omfattende bygningsarbeider i gaten. Nedleggelsen ble derfor utsatt til 2019.

Vi satte ned tre nye snublesteiner i Trondheim, Berlevåg og Hammerfest. Det ble holdt seremonier på alle tre steder. I Berlevåg ble seremonien dekket av NRK. Det var 20-30 oppmøtte. Taler ble holdt av museets formidler og en slektning av personen snublesteinen ble nedlagt for. Berlevågs lokale mannskor sang. Havnemuseet i byen arrangerte samling med kaffe og kaker etter seremonien.

I Hammerfest hadde vi ca. 100 oppmøtte til seremonien. I samarbeid med Gjenreisningsmuseet ble det planlagt en omfattende seremoni, hvor etterkommere av Goldmann, som det ble nedlagt snublestein for, hadde flydd inn fra USA og Israel. Museet arrangerte samling med kaffe og kaker etter seremonien.

I samråd med Stolpersteine-organisasjonen ble det bestemt at Gunter Demnig ikke skulle være med til Nord-Norge. Det ble derfor leid inn lokalt mannskap til den praktiske nedleggelsen.

Alle planlagte snublesteiner i det nordenfjelske er nå lagt ned. Det er imidlertid kun én av de overlevende fra konsentrasjonsleirene som har fått en snublestein. Det er derfor mulig, skulle museet ønske det i fremtiden, å legge ned flere snublesteiner, for de holocaustoverlevende fra det nordenfjelske. Per i dag er det ingen konkrete planer om å sette ned disse snublesteinene. Prosjektet er slik sett avsluttet nord for Dovre. På grunn av værforhold og noen episoder med snublesteiner som forsvinner i forbindelse med bygningsarbeid, fortsetter vedlikeholdet av snublesteinene. Det er sannsynlig at vi hvert år, i lang tid framover, må bytte ut skadede snublesteiner.

Berlevåg 19. juni og Hammerfest 20. juni 2020

Prosjektet er én av museets mange viktige oppgaver i synliggjøringen av jødisk historie og i bekjempelsen av antisemittisme.

JmT besørger nedsettelse av visse snublesteiner for egen regning (der det ikke finnes annen finansiering fra kommuner, gjenværende familie e.a.), og har også reiseutgifter knyttet til dette. Det er mye praktisk arbeid og planlegging knyttet til snublesteinene, og JmT anslår at det er brukt rundt ett månedsverk på dette i 2019.

I tillegg kommer direkte kostnader knyttet til reising og selve nedsettelsen av snublesteiner estimert til kr 50.000 for 2019.

Selv om alle snublesteinene nå er lagt ned, skal de vedlikeholdes. Det er JmT som følger opp vedlikeholdet av snublesteinene. Flere kommuner tar på seg kostnadene til bytting av skadde steiner dersom det er vegvedlikehold som er årsaken til skadene.

JmTs ansvar i arbeidet mot antisemittisme

Fortellingene om utenforskap, flukt og forfølgelse har historisk relevans for å forstå dagens situasjon, der vi i Europa og USA igjen ser antisemittiske, voldelig motiverte terrorhendelser der jødiske liv går tapt uten annen grunn enn at personene som angripes er av jødisk opprinnelse.

Videre kan jødernes historie være relevant å vise til også i relasjon til andre folkegrupper på vandring på grunn av sult, forfølgelse og krig.

Det vi har sett i 2019 har vært et fortsatt økende antall uttrykk for antisemittiske holdninger og handlinger, både i Europa, USA og andre steder i verden. Ifølge undersøkelser gjennomført av HL-senteret, har antisemittiske holdninger til jøder i den norske befolkningen avtatt. Mens internasjonalt har vi sett voldelige angrep på synagoger spesielt i USA og Tyskland. Disse uttrykkene stammer oftest fra nynazistiske enkeltpersoner eller organisasjoner. Men man ser også antisemittiske uttrykk på den politiske venstresiden. Konspirasjoner om jøder kan gå ut på at de står bak en skjult plan som gjelder kontroll av medier, bank- og finansvesenet.

Hvilken rolle får så JmT i denne situasjonen? Hva vår oppgave vil være som museum, er en egen debatt, som krever refleksjon og avveininger. Som museum skal vi vite hva som skjer i samfunnet, og kunne ta hensyn til aktuelle forhold med som en del av formidlingen.

Rollen som tidsvitne

JmT får rollen som tidsvitnene har hatt når disse nå forsvinner. Da får vi mulighet til å utfordre den besøkende og det behagelig og tilvante i de fortellinger vi oftest møter i det offentlige rom. Med nettressursen Jødiske fotspor i nord og med en digital fortelling om Holocaust i Trondheim som hjelpemiddel i formidlingen fra 2019, vil museet med disse fortellergrepene kunne gi innblikk i hvordan Holocaust skjedde i et lokalsamfunn i Norge. Begge disse fortellergrepene vil være kontraster til den generelle «lærebokstandarden», og kunne bli et vesentlig bidrag til å oppfylle samfunnets, læreres og elevers kunnskapsbehov om temaet.

I enda større grad enn før vil museet kunne gå dypere inn i historien og utforske de implikasjoner den har for forholdet majoritet vs. minoritet, oss vs. de andre og om krig og mennesker på flukt. Slik vil fortidens ugjerninger og overgrep også kunne brukes til å drøfte nåtidige maktovergrep, undertrykkelse, behandling av dagens flyktninger og folk på flukt generelt. På denne måten vil JmT bidra til å forme holdninger og sette dagens etiske utfordringer på dagsorden. Heretter vil JmT, sammen med institusjoner som Falstadsenteret, HL-senteret og Jødisk museum Oslo, bidra til et viktig samfunnsoppdrag med å formidle historien til nye generasjoner. På denne bakgrunn er det viktig for JmT å dokumentere at Holocaust skjedde også her i Trondheim og i andre mindre samfunn rundt om Midt- og Nord-Norge.

5. Arrangementer og samarbeid

I 2020 markeres det at det er 75 år siden frigjøringen 8. mai 1945. I den anledning ønsker JmT å rette søkelyset med det som skjedde da jødene vendte tilbake til sine hjem i 1945.

Arbeidstittel på dette prosjektet er Hjemkomst 1945 – en utstilling om hvordan det var å komme hjem.

Det er også gjennomført et samarbeid med litteraturfestivalen SPOR, som arrangerte litterær samtale med forfatter Simon Stranger, Tor Einar Fagerland og Ole Jacob Hoel her i museet den 2. februar 2020.

Hjemmeside

JmTs hjemmeside ble produsert på kort tid for midlertidig bruk i 2017. Det ble planlagt ny hjemmeside i 2018, men på grunn av usikkerhet med hensyn til utgifter til husleie, ble dette prosjektet innstilt inntil videre. Ny hjemmeside ble påbegynt høsten 2019 og planlegges ferdigstilt i 2020.

Oversikt over samarbeidspartnere

Eier av JmT er **Det Jødiske Samfunn i Trondheim (DJST)**. Museet samarbeider tett med eier, både på det praktiske plan om sikkerhet, bygningen og driften, samt med å informere og kommunisere om strategier, planer og konkrete praktiske utfordringer ved å holde til i et gammelt bygg. Det samarbeides også tett om sikkerheten for alle som benytter bygningen, enten det er besøkende, medlemmer av DJST, frivillige eller ansatte.

Samarbeidet med **Jødisk kulturfestival** har pågått i ti år og er blitt en selvfølge. Blant annet får festivalen sitt årlige tilskudd fra Staten som en del av tilskuddet til Jødisk museum Trondheim. Dette er det viktig å kommunisere overfor våre interessenter slik at det framgår at deler av tilskuddet går til Jkfest.

Museene i Sør-Trøndelag, MiST har vært en svært viktig samarbeidspartner, blant annet med samlingsforvaltning, rådgiving i utarbeidelse av utstillingsprosjekter og andre museumsfaglige spørsmål. JmTs kontaktpersoner i MiST bistår JmT i ulike faser basert på behov og kompetanse. På tampen av 2019 inngikk JmT en permanent avtale med MiST som sikrer et nært samarbeid mellom museene i Sør-Trøndelag og JmT. Avtalen legger til rette for assistanse og faglig og bistand til JmT.

JmT samarbeider tett med **Jødisk museum Oslo**, spesielt med undervisningsopplegg. Se mer om dette i avsnitt om formidling og undervisning.

JmT samarbeider også med **Falstadsenteret** både med undervisningsopplegg og enkelte arrangementer. Vi planlegger ytterligere samarbeid, blant annet om Falstadsenterets prosjekt Historiske Trøndelag og andre temaer.

Videre er det tidligere inngått en samarbeidsavtale mellom styret i JmT og **Jødisk kulturfestival Trondheim**. **Samarbeidet består blant annet i at JmT har ansvar for utstilling og foredrag under festivalen, omvisning i museets kjellerutstilling, utstilling i første etasje**

samt salg fra museumsbutikken. Denne avtalen følges opp årlig og JmT vil bidra ytterligere til festivalen i 2020.

Det er også viktig at vi forsterker samarbeidet med **HL-senteret** og andre institusjoner som arbeider med nærliggende tematikk.

I 2019 ble samarbeidet med **Justismuseet** forsterket, og man er enige om en tettete kontakt og samarbeid om kurs og undervisningsopplegg fremover.

JmT samarbeider med AEJM, Association of European Jewish Museums, og deltok I 2019 på årskonferansen i Ferrara, Italia i november. JmT fikk også besøk av konservator Heide Warncke fra Ets Haim Library, Det jødiske bibliotek ved Det jødiske museet i Amsterdam, for å undersøke museets eldre bønnbøker. Warncke gjennomgikk over 20 bøker som hun vurderte og kategoriserte. Hun satte også bøkene inn i en biblioteksfaglig og religionshistorisk sammenheng. Besøket var støttet av AEJM.

Heide Warncke fra Ets Haim Biblioteket på besøk i JmT i november 2019.

6. Undervisning og formidling

I 2019 hadde museet besøk av over 4000 skoleelever. De aller fleste skoleklassene kommer fra skoler i Trondheim. Vi opplever imidlertid at mange skoler fra sørligere og nordligere deler av Trøndelag velger å besøke Jødisk museum Trondheim som del av sin Trondheimstur, sammen med større institusjoner som Rockheim og Trøndelag teater.

I år har museet lansert et nytt undervisningsopplegg: "Hjemme. Borte. Jødene fra Trondheim". Undervisningsopplegget bruker utstillingen og appen "Hjemme. Borte" i et opplegg som legger vekt på Holocaust og andre verdenskrig, men som også gir elevene en grundig innføring i den trøndersk-jødiske historien.

I januar 2019 hadde vi også de første rundene med et undervisningsopplegg som ble lansert høsten 2018. "Ingenting er som det ser ut som" tar utgangspunkt i konspirasjonsteorier. Elevene får analysere tekster fra internett, med et kildekritisk blikk. Målet er at de skal lære å gjenkjenne konspirasjonsteorier og – tenkning, og få verktøy for å undersøke tekster kritisk.

Blant skolene er undervisningsopplegget "Norsk-jødiske tradisjoner, riter og kultur" det aller mest populære. Over halvparten av skoleklassene har dette opplegget. Undervisningsopplegget er det eneste som enkelt kan tilpasses ulike aldersgrupper. Det retter seg dessuten mot religionsfaget, og tilpasses undervisning for høyere utdanning, hvor studenter skal forberedes for jobb i skole og barnehage. Aldersgruppen som bestiller opplegget spenner derfor fra elever på 4. trinn til studenter ved universitet og høyskole.

Vi fikk flest besøkende fra grunnskolen i år. Av 199 grupper som besøkte museet, utgjorde klasser fra grunnskolen over 60 % av gruppene.

Museet fortsetter samarbeidet med Den Kulturelle Skolesekken. Siden 2014 har Jødisk museum Trondheim tilbudt byvandring i Trondheim sentrum til skoleklasser på ungdomsskoletrinnet. DKS dekker 20 byvandring (10 arbeidsdager) hvert år. For skoleåret 2018/2019 ble alle dagene fylt opp. Flere skoler kommer tilbake år etter år. Det viser at lærerne er fornøyd med opplegget.

Sammen med Jødisk museum Oslo startet vi et samarbeid i 2019. Vi har hatt tre arbeidsseminarer i 2019, hvor museets formidlere har besøkt hverandre. Samarbeidet skal munne ut i et nytt undervisningsopplegg om fordommer og gruppetenkning. Det er planlagt at undervisningsopplegget skal tilbys skolene fra og med høsten 2020.

For å i større grad kunne møte etterspørselen fra skolene, ble en av museets guider engasjert i noen perioder til å jobbe ca. 20 % som formidler. Dermed kunne vi ta imot flere grupper enn vi normalt.

Våren 2019 var preget av bygningsarbeider på museet, i forbindelse med ny utstilling. Vi testet derfor ut skolebesøk i april og mai, hvor formidler tok med objekter og undervisningsopplegg til skolene. Det har en egen verdi at klassene besøker museet og synagogen, men skolebesøk kan likevel være et tilbud vi viderefører i fremtiden. Særlig for skoler som har praktiske utfordringer med å besøke museet, vil kunne ha glede av tilbudet.

7. Samlingen

Samlingsforvaltningen ved JmT ble svært styrket i løpet av 2019. Gjennom samarbeidsavtalen med Museene i Sør-Trøndelag (MiST) fikk JmT midler til en deltidsstilling (50/30 %) forbeholdt samlingsforvaltning. Arbeid med utstillingen om Holocaust, «Hjemme. Borte.» som åpnet i juni 2019 har inngått i arbeidsoppgavene.

Registrering og merking

All registrering av museumsgjenstander ble fram til 2019 gjort i en lite oversiktlig arkivoversikt i Excel. I 2019 gikk JmT over til å kun registrere sine gjenstander i Primus, som er et samlingsforvaltningssystem som brukes i store deler av museumsbransjen. Totalt ble det registrert 380 gjenstander i Primus i løpet av året, av disse 148 gjenstander, 83 fotografier og 149 lyd- og videofiler.

De nevnte lyd- og videofilene ble registrert i forbindelse med Nasjonalbibliotekets kartlegging av audiovisuell kulturarv i landets museer og arkiv. Før dette ble gjort fantes det ingen fullstendig oversikt over hva og hvor mye AV-materiale som fantes i museets samling.

De registrerte gjenstandene har også blitt merket, som i mange tilfeller er tidskrevende arbeid. Det legges først en underlakk direkte på gjenstanden. Merkingen gjøres med en bestemt blekkpenn der gjenstandens gitte registreringsnummer blir skrevet på underlakken. Når blekket har tørket, fører man på en overlakk. Underlakken beskytter gjenstanden, og overlakken beskytter registreringsnummeret. Det gjøres på denne måten for ikke å skade gjenstanden. Metoden muliggjør også skånsom fjerning av merkingen ved et eventuelt behov for dette i framtiden.

Tilvekst

I 2019 tok Jødisk museum Trondheim inn en stor mengde nye gjenstander til samlingen.

Hovedgrunnen til dette var en utlysning fra museet til byens befolkning med et ønske om donasjoner av kleshengere fra jødisk-eide butikker, i forbindelse med utstillingen om Holocaust, «Hjemme. Borte». Museets samling inkluderer nå over 300 kleshengere fra jødisk-eide butikker fra det nordenfjeldske; 125 av disse er utstilt i nevnte utstilling.

Andre inntak av spesiell betydning er en samling fotografier som har tilhørt Betzy Hauggrønning (født Rosenberg). Disse ble tatt inn i samlingen, men var fortsatt ikke ferdig registrert per 31.12.2019.

Øvrig

Som nevnt hadde museet besøk av konservator Heide Warncke fra Ets Haim Jewish Library i Amsterdam høsten 2019. Hun ga sin vurdering av museets samling av religiøse bøker, som museet ikke hadde noe informasjon eller kunnskap om i forkant.

Gjennom hele 2019 har samlingsansvarlig foretatt målinger av temperatur og luftfuktighet, samt utplassert insektsfeller for å holde oversikt over eventuelle skadedyr i bygget. Museet hadde også besøk av en konservator fra Sverresborg Trøndelag Folkemuseum/MiST høsten 2019, som ga sine anbefalinger knyttet til museets bevaringsforhold, klima og status på skadedyr. Det ble bekreftet at museet har skjeggkre, spesielt i midtre del av kjelleren der det er varmere grunnet varmtvannstankene. Ved stort omfang kan skjeggkre gjøre store ødeleggelser på museets gjenstander. Bestanden var per høsten 2019 ikke alvorlig, men som tiltak ble det plassert ut flere insektsfeller for å holde bestanden i sjakk (jo flere kre som går i fellene, jo færre kan formere seg/legge nye egg). Måling av temperatur, luftfuktighet og kontroll av insektsfeller bør fortsette i 2020. Det anbefales også at kjellerutstillingen blir vasket, og ventilasjonsrommet ryddet for rot for å forhindre gode vekstvilkår for skjeggkre.

JmT publiserte sine første gjenstander på Digitalt museum i 2019. De 42 gjenstandene som foreløpig er publisert tilhører kjellerutstillingen. I løpet av året ble det også benyttet et nytt rom i bygningen til lagring av museumsgjenstander. I bakrommet i tredje etasje ble museets tekstiler lagret, og ved hjelp av stativ i taket ble også kleshengere lagret her.

8. Løpende prosjekter

Deltakelser på seminarer, konferanser og lignende.

Som del av den faglige utviklingen, har daglig leder og formidler deltatt på forum, workshops og studieturer i 2019.

Formidler har deltatt på to formidlerforum, begge i regi av MiST. Her får formidlere fra ulike museer mulighet til å diskutere utfordringer og erfaringer. Vertsmuseet presenterer en utstilling eller et undervisningsopplegg, og formidlerne har en slags workshop sammen.

I mai 2019 deltok formidler på AEJMs studietur for formidlere, til Sarajevo og Srebrenica. Turen samlet formidlere fra jødiske museer i Europa. I løpet av dagene i Bosnia-Hercegovina besøkte gruppen museer i Sarajevo, museet og minnesmerket i Srebrenica, og jødiske landemerker i Sarajevo. Aurora Jacobsen Evenshaugs rapport fra studieturen kan leses på AEJMs nettside:

<https://www.aejm.org/educational/previous-educational-activities/museum-education-study-trip-sarajevo-2019/>

I november deltok daglig leder i AEJMs årskonferanse som denne gangen var lagt til Ferrara i Italia og fokuserte på italiensk-jødisk historie.

Formidler har også deltatt på Det mosaiske trossamfunn i Oslos kurs for lærerstudenter, og på HL-senterets workshop i forbindelse med lanseringen av nye DEMBRA-ressurssider.

Ved siden av undervisningen har formidler gjort følgende utadrettede arbeid:

Møter og intervjuer med skoleelever, studenter og forskere som arbeider med temaer tilknyttet museets ansvarsområde.

Museets medarbeidere har blitt intervjuet av NRK i forbindelse med utstillingen Hjemme. Borte og i forbindelse Krystallnatten.

Formidler har bidratt med foredrag for Trondhjems Historiske Forening, om trøndersk-jødisk historie fra 1890-1940.

9. Avsluttede prosjekter

Hjemme. Borte. Holocaust i Trondheim

Om utstillingen og appen Hjemme. Borte. Holocaust i Trondheim
Ferdigstilt 12. juni 2019 i Jødisk museum Trondheim

App Store Preview

Utstillingen «Borte. Hjemme. Holocaust i Trondheim» åpnet 12. juni 2019 med en større åpningsseremoni med rundt 100 gjester.

Jødisk museum Trondheim, JmT, hadde da realisert utstillingen og appen om Holocaust i Trondheim. I 2019 hadde totalt **620 personer** lastet ned appen, noe som utgjør rundt 25 prosent av de besøkende, hvilket er svært bra for en museumsapp.

I utstillingen «Hjemme. Borte. Holocaust i Trondheim» lar Jødisk museum Trondheim den besøkende få møte historiene til et utvalg på 16 personer fra Trondheim og det nordenfjelske som ble offer for folkemordet på jødene under andre verdenskrig.

Til utstillingen hører også en nyutviklet app. Med appen kan man finne steder og informasjon i byrommet i Trondheim med tilknytning til de personene vi møter i utstillingen, og i tillegg andre punkter i byen som kan fortelle om den tyske okkupasjonen 1940 – 1945.

«Utstillingen om den frykteligste, store historien har fått plass i det minste rommet i Jødisk museum Trondheim. Historikere, forfattere og kunstnere har i 75 år forsøkt å beskrive, analysere og forstå Holocaust. Utstillingen bygger på dette. Samtidig er det gjort noen tydelige valg som

gjør dette prosjektet til noe eget. Integrering av byrommet, og bruk av fotografier og sitater som levninger er eksempler. Gjennom korte, egenproduserte tekster sies det noe om livet til 16 mennesker som alle var direkte berørt av Holocaust. Det er ingen liten oppgave, og det er en oppgave vi har tatt på stort alvor. Nærhet, verdighet og faktabasert kunnskap er ord som har gått igjen når prosjektgruppen som har stått for arbeidet har diskutert hva vi «vil» med materialet.» (Historiker Tor Einar Fagerland om prosjektet.)

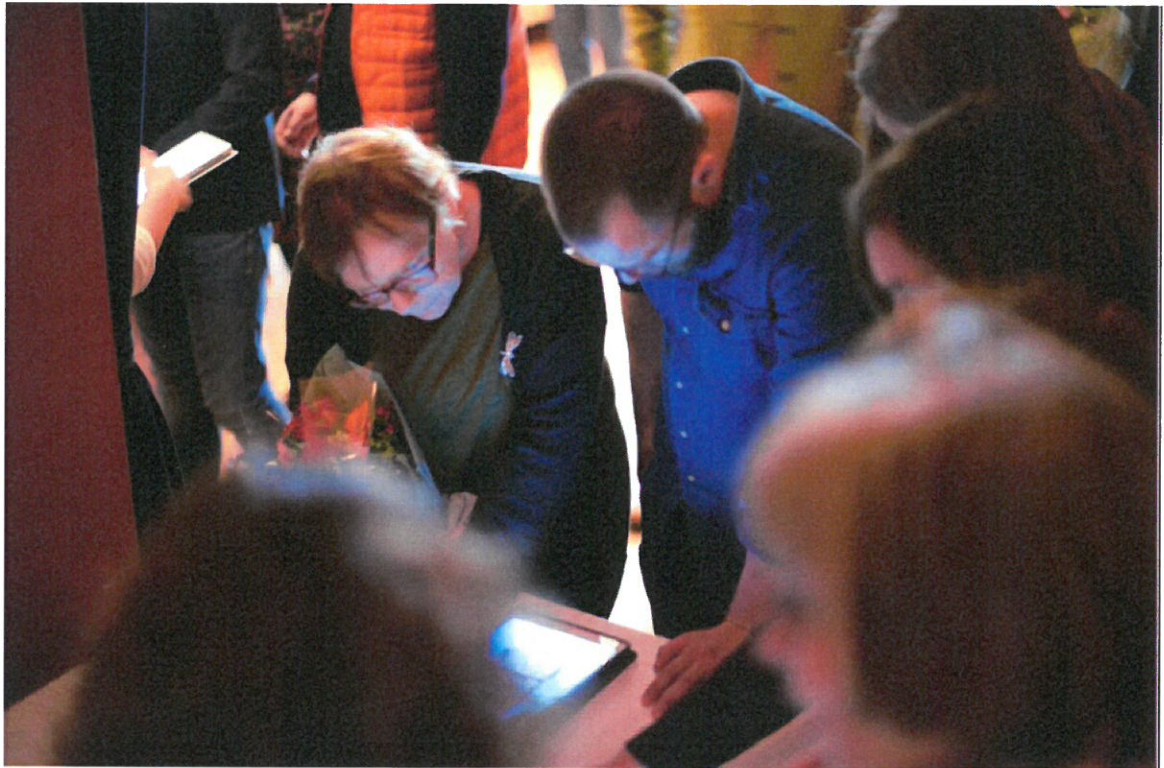
Siden 2016 har planlegging og forberedelse av utstillingen hatt høy prioritet. En tidligere utstilling fra 1997 ble revet samme år, da den ble ansett som lite tidsriktig og vanskelig å bruke i forbindelse med museets omvisninger.

JmTs perspektiv er at museet skal formidle fortellinger om utenforskap, flukt og forfølgelse med lokalhistorisk relevans. På denne bakgrunn har museet ønsket å benytte enkle virkemidler for å kunne la den besøkende reflektere rundt historien. Historiene som formidles i utstillingen skjedde for rundt 75 – 80 år siden. Den besøkende får gjennom fotografier og tomme kleshengere noen glimt av fortiden, som vi håper kan bidra til å gi større forståelse for det som skjedde og gi perspektiver til forståelse av det som skjer i vår egen tid.

Det har vært viktig for museet å dokumentere at Holocaust skjedde i Trondheim og i andre mindre samfunn rundt om Midt- og Nord-Norge. Som en motvekt til antisemittiske og andre innvandringsfiendtlige strømninger og for å dokumentere hva hat mot folkegrupper kan føre til, har JmT et ansvar og en oppgave som tidsvitnene hadde for få år siden. Nå er de ikke her lenger for å fortelle om det som skjedde med jødene. Heretter har JmT, sammen med institusjoner som Falstadsenteret, Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret) og Jødisk museum Oslo et viktig samfunnsoppdrag med å formidle historien til nye generasjoner. Utstillingen er plassert i et rom i museet på 29 m² og i en app for vandring til punkter i byrommet knyttet til personer som presenteres i utstillingen. Appen kan brukes uavhengig av besøk på museet. Både utstilling og app er på norsk og engelsk. Gjennom bruk av den GPS-baserte applikasjonen, kan man gå rundt i egne bygater og se og høre om hendelser som man kanskje ikke visste har foregått nettopp der.

I appen kan man finne punkter med bilder, tekst og lyd ved å følge et kart.

Prosjektgruppen ble nedsatt i august 2018 og besto av følgende:

Tor Einar Fagerland, historiker og førsteamanuensis, NTNU

Jon Reitan, historiker og førsteamanuensis Nord universitet

Atle Aas AS arkitektfirma

Ingrid Bugge Dystland, konservator MiST

Aurora Jacobsen Evenshaug, formidler Jødisk museum Trondheim

Henriette Kahn, nestleder styret Jødisk museum Trondheim

Hanna Mellemsether, rådgiver MiST

Tine Komissar, daglig leder og prosjektleder, Jødisk museum Trondheim

Ablemagic AS, utvikler av digitale verktøy

Budsjett og finansieringsplan Holocaustutstilling

Budsjett

Tiltak	Hvem	Beløp
Utstillingsdesign, oppfølging produksjon.	Atle Aas	450 000
Innhold, research, tekst.	Jon Reitan/Tor Einar Fagerland	350 000
-Grafisk tilrettelegger.	Anna Aune Kord AS	100 000
Reise og andre driftskostnader	Atle Aas med flere	100 000
Digital formidling, app	Ablemagic AS	462 500
Administrasjon, møter og personalkostnader	Tine Komissar	150 000
Bygningsmessige arbeider:		
Klargjøring, demontering inkl. ny gulvflate	Byåsen trevare	100 000
Oppgradert elektrisk tilførsel	Byåsen trevare	50 000
Igjentetting av eksisterende dør og rep.	Byåsen trevare	50 000
Utstillingsflater m. konstruksjon og nisjer	Byåsen trevare	450 000
Himling med belysning	Byåsen trevare	300 000
Ventilasjon	Byåsen trevare	155 095
Totalt:		2 717 595

Finansieringsplan

Støtteordning	Beløp	Innvilget år
KMD Nasjonale minoriteter	400 000	Innvilget 2018
KMD handlingsplanen mot antisemittisme	600 000	Innvilget 2018
Fritt Ord	200 000	Innvilget 2018
Rotschild Foundation	264 000	Innvilget 2019
Trøndelag fylkeskommune	150 000	Innvilget 2018
Trondheim Erbos gavefond	100 000	Innvilget 2018
KMD handlingsplan mot antisemittisme ekstra tilskudd	250 000	Innvilget 2018
KMD handlingsplan mot antisemittisme – tilskudd app 2019	462 000	Innvilget 2019
KUD Gaveforsterkning 2018 Fritt ord og Torstein Erbos	75 000	Innvilget 2018
KUD Gaveforsterkning 2018 for Rotschild Foundation	66 095	Innvilget 2019
Total		2 717 595

Historiker Tor Einar Fagerland (t.h.) og Atle Aas forteller om arbeidet med utstillingen Hjemme. Borte. Holocaust i Trondheim på åpningen 12. juni 2019.

10. Sikkerhet

Museet har to ulike typer utfordringer når det gjelder sikkerhet. Den ene gjelder den museumsrelaterte delen, som har å gjøre med sikring av objekter og gjenstander mot skader, tyveri, fukt, slitasje etc.

Den andre gjelder sikkerhet for mennesker og bygningen mot angrep, terror, brann etc. Som jødisk museum lokalisert i en synagoge, må museet ta høyde for mer omfattende sikkerhetstiltak enn andre museer på vår størrelse. JmT fikk i 2018 pålegg fra JmTs eier, Det jødiske samfunn i Trondheim, DJST, om alltid å ha en sikkerhetsvakt til stede ved gruppeomvisninger. Merkostnaden til dette er blitt dekket gjennom tilskudd fra KMDs handlingsplan mot antisemittisme.

Totalt hadde JmT i 2019 1445 timer med sikkerhetsvakt. kr. 259 561,- á kr 180 i 2019. I tillegg kommer ca 30 % (ca kr 80.000) i tilleggskostnader for sikkerhetsvakter.

Museet har holdt åpent med sikkerhetsvakter under byggearbeider i tilknytning til den nye utstillingen om Holocaust. I tillegg har museet hatt sikkerhetsvakt ved større møter og arrangementer samt under omvisninger for skoleklasser og studenter. I løpet av 2019 har JmT ikke opplevd uforutsette hendelser av sikkerhetsmessig karakter.

11. Økonomi

Driftstilskuddet fra staten var i 2019 på samme nivå som i 2018, med en mindre økning for konsumprisindeks. Det kommunale tilskuddet økte i 2019 fra 400 000 året før til kr 530 000. Også fylkeskommunen økte tilskuddet sitt til kr 200 000 fra kr 100 000 i 2018 gjennom MIST.

JmT hadde en tilfredsstillende økonomi i 2019, men har ikke hatt rom for å øke aktiviteten med tanke på nyansettelser. I det siste året har JmT hatt en inntektsøkning, men denne økningen har vært for øremerkede midler til prosjekter. De øremerkede midlene gir igjen ikke økonomi til å øke mengden ansatte på lang sikt, da vi ikke har noen garanti for at inntektsnivået opprettholdes. JmT skulle gjerne fått en tredje fast stilling i museet både til forvaltning og til ytterligere formidling, men det er det ikke rom for foreløpig.

I 2019 ble situasjonen videre slik at det påløp større utgifter til sikkerhet i form av sikkerhetsvakter. Det Jødiske samfunn i Trondheim hadde i 2018 pålagt museet at det alltid skal være en sikkerhetsvakt til stede når museet har besøk av skoleklasser og grupper.

Museet søkte i 2019 om merverdireregistrering, noe som ble godkjent og dermed fikk man tilbake et større beløp på grunn av utbetalinger til utstillingsprosjektet Hjemme. Borte. Holocaust i Trondheim. For øvrig vises til vedlagte årsregnskap og til budsjett for 2019 og 2020.

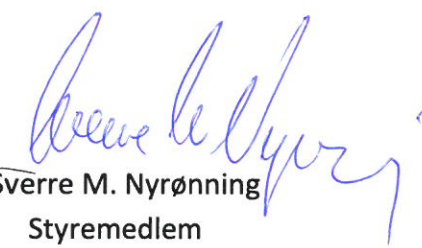
Trondheim 18. februar 2020,

Tine Komissar

Daglig leder

Signaturer

Trondheim, 18. februar 2020

Merethe Baustad Ranum Henriette Kahn Torunn Herje Sverre M. Nyrønning
Styrets leder Nestleder Styremedlem Styremedlem Styremedlem

Catherine Kahn

Vararepresentant

